

ifempower

Zárótanulmány szakpolitikai ajánlásokkal

Zárótanulmány szakpolitikai ajánlásokkal

Szerző:

Attila Bartha

Budapesti Corvinus Egyetem

Társszerzők:

Molnár Gábor Tamás, Oborni Katalin, Petrovics Nándor, Szalma Ivett

Budapesti Corvinus Egyetem

2021

Ez a tanulmány az 'Interactive and mentorship based FEMale emPOWERment in the field of entrepreneurship – iFEMPOWER' elnevezésű projektben készült.

Az ifempower az Európai Unió Erasmus+ Programja által társfinanszírozott projekt, amely a Felsőoktatási szektorban valósult meg, nyilvántartási száma: 2018-1-HU01-KA203-047766.

A projekt főpartnere: HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ

Ez a kiadvány az ifempower projekt 'Final Study Including Policy Recommendations' elnevezésű tevékenység (Szellemi termék 8 / IO8) keretében készült, a Budapesti Corvinus Egyetem koordinálásával (HU).

A következő személyek járultak hozzá a kiadvány elkészítéséhez: Nieves García Pereira, Andalucía Emprende Foundation (ES); Kári Joensen, Jón Snorri Snorrason, Bifröst University (IS); Tvergyák Klaudia, Fekete Judit, Hétfa Research Institute (HU); Santiago Reyes, ONECO Consulting (ES), Gergely Orsolya, Sapientia Hungarian University of Transylvania (RO), Tóth Erzsébet Fanni, Sigmund Freud University (AT); Roxana Boboruta, Jürgen Raizner, Steinbeis GmbH (DE).

Az ifempower projekt keretében elkészített anyagok oktatási céllal készültek, amely célra szabadon felhasználható, a tartalom bármiféle módosítása azonban engedélyköteles, ahhoz a partnerek írásos engedélyét szükséges kérni. A kiadvány újra publikálása a tartalom megváltoztatása nélkül a szerző és a források megjelölésével lehetséges.

Kapcsolat: www.ifempower.eu, internationaloffice@hetfa.hu

Első kiadás 2021

Javasolt hivatkozási mód: Attila Bartha – Gábor Tamás Molnár – Katalin Oborni – Nándor Petrovics – Ivett Szalma (2021): *Final Study Including Policy Recommendations*. Study developed within the project 'Interactive and mentorship based FEMale emPOWERment in the field of entrepreneurship – iFEMPOWER'.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	5
1. Bevezetés: fő célok és az értékelés módszere	8
2. Tanterv és oktatási anyagok	9
2.1. Oktatók értékelései	9
2.2. Diákok háttere és értékelései	11
2.3. Kihívások és fejlesztendő területek	11
3. Intenzív tanulmányi programok: online téli és tavaszi egyetemek	13
3.1. Az intenzív tanulmányi programok általános értékelése	13
3.2. Az intenzív tanulmányi programok kiemelt sikertényezői	14
3.3. Kihívások és fejlesztendő területek	14
4. Mentorprogram	16
4.1. A pandémiás helyzet és egyéb kihívások a mentorprogramban	16
4.2. Jó tapasztalatok és a sikeres megoldások a mentorprogramban	17
4.3. További fejlesztésre vonatkozó javaslatok	18
5. Vállalkozástámogató pontok	20
5.1. Igénybe vevők elérésének kihívásai a vállalkozástámogató pontokon	20
5.2. Igénybe vevők elérésének sikertényezői a vállalkozástámogató pontokon	20
5.3. Fejlesztendő területek	22
5.4. Összegző értékelés	22
6. Online eszköztár és disszemináció	24
6.1. Online eszköztár	24
6.2. Disszemináció	25
7. Következtetések és főbb szakpolitikai ajánlások	26
7.1. Következtetések	26
7.2. Szakpolitikai ajánlások	27
Oktatáspolitikai ajánlások	27
Vállalkozástámogató szakpolitikai ajánlások	27
Nemek közötti egyenlőségre vonatkozó szakpolitikai ajánlások	28
8. Mellékletek	29
1. melléklet: Az ifempower-kurzusokon résztvevő hallgatók száma 2020-ban	29
2. melléklet: Az ifempower téli és tavaszi egyetemeken résztvevő hallgatók száma	29
3. melléklet: A mentorprogramban résztvevő sikeres mentorok és vállalkozók száma ..	30
4. melléklet: A vállalkozástámogató pontok látogatóinak száma	30
5. melléklet: Az ifempower-projekt követőinek száma a közösségi médiában a projekt-időszakban	31
Kapcsolattartási adatok	32

Vezetői összefoglaló

1. Ez az intellektuális output az ifempower projekt zárótanulmánya, amely összefoglalja annak fő következtetéseit. Sorra értékeljük az ifempower projekt főbb tevékenységeit: a képzési tanterv és tananyag fejlesztését és tesztelését, az online téli és tavaszi egyetemek formájában megvalósult intenzív képzési programokat, a mentorprogramot, a női vállalkozástámogató pontokat és az online eszköztárat. A zárótanulmány az érintettek (hallgatók, tanárok és üzleti partnerek) visszajelzései révén jó gyakorlatokat is azonosít. Emellett a főbb projekttevékenységekhez kapcsolódó szakpolitikai ajánlásokat is megfogalmaz, hogy az ifempower-projekt eredményei más intézmények és országok számára is alkalmazhatóak legyenek.

2. Az ifempowerben részt vevő partnerek 2019 és 2021 között kidolgoztak és négy egyetemen teszteltek egy kétféléves kurzust a női vállalkozói tevékenységről. Az oktatók és a hallgatók egyaránt úgy értékelték, hogy az „A 21. századi vállalkozó nő - Vállalkozás létrehozása és indítása nőként” tanterv és annak tananyagjai jól alkalmazhatók voltak. A további fejlődés lehetőségei ezért nem az ifempower kurzusok tartalmában, hanem azok intelligens alkalmazásában rejlenek. Különösen hasznos tanítási eszközöknek bizonyultak azok a gyakorlatorientált tevékenységek, amelyek aktívan bevonták a diákokat, együttműködésre, vitára és közös ötletelésre ösztönözve a résztvevőket a vállalkozói ötleteikkel kapcsolatban.

A COVID-19 járvány nyomán kialakult kényszerű online kontextus behatárolta az egyébként jól alkalmazható tanterv gyakorlati átültetését. Az ifempower tanterven és oktatási anyagokon alapuló kurzusok még kedvezőbb értékelését a valós esettanulmányok, a csoportmunka és más interaktív oktatási módszerek további alkalmazása alapozhatná meg. A helyi és nemzetközi példák és a női vállalkozókról szóló esettanulmányok beépítése a tantervbe folytonos oktatói munkát igényel. A női vállalkozókkal, mint példaképekkel való találkozási lehetőségek megszervezése ugyanakkor kulcsfontosságú a tanterv sikeres alkalmazása szempontjából.

3. Öt partneregyetemen félévente tizenkét női hallgató vett részt intenzív tanulmányi programokon, egyhetes téli és tavaszi kurzusok keretei között. A résztvevők tréningek és szakmai műhelyek keretében dolgoztak, majd multiplikátor eseményeken mutatták be üzleti terveiket. A program kapcsolatépítési lehetőséget is biztosított a média képviselőivel, szakértőkkel és befektetőkkel, ugyanakkor erőteljesen koncentrált a vállalkozásindításhoz, az ötletek értékesítéséhez és a befektetők megnyeréséhez szükséges gyakorlati készségekre.

Összességében az oktatók, hallgatók és más érintettek egyaránt sikeresnek tartották az ifempower intenzív tanulmányi programokat. Az azonosított kihívások és fejlesztendő területek nem a képzés anyagával, hanem formájával kapcsolatosak. A kényszerű online megvalósítás kihívásokat jelentett a foglalkozások időtartamával, a személyes interakciók lebonyolításával és különösen a kapcsolatépítési lehetőségekkel kapcsolatban. A részt vevő hallgatók vegyes háttere szintén megoldandó problémákat vetett fel, ugyanakkor a vállalkozói innováció forrása is lehet.

4. Az ifempower partneregyetemeken (Bifröst Egyetem, BCE, Sapientia és SFU) mentorprogramokat indítottak azzal a céllal, hogy a kisvállalkozások alapítása iránt érdeklődő hallgatók számára ismereteket és gyakorlati tanácsokat, személyes tanácsadást nyújtsanak tapasztalt vállalkozók, oktatók és szakértők. Ez az innovatív ötlet kiváló eszköz lehet oktatási célok eléréséhez a gyakorlatorientált tanulás keretei között. A mentorprogramok kialakítása bizonyult ugyanakkor az ifempower projekt legnagyobb kihívásának. Amikor sikerült érdemi mentor-mentorált együttműködést kialakítani, a program inspirálónak bizonyult a női egyetemi hallgatók számára, és jelentős előrelépést eredményezett a fiatal nők valós üzleti ismereteiben és készségeiben, valamint nagymértékben elősegítette a vállalkozói attitűdök kialakulását.

A mentorprogramok elindulásával egybeeső világjárvány miatt a részt vevő egyetemeknek komoly nehézségei voltak a hallgatók elérésében és az online mentorálásba való bevonásában. A pandémiás kontextus súlyosan negatív hatással volt a mentor-mentorált interakciókra is. Az online környezet erősen aláásta a mentorálás első, bizalomépítő szakaszát az egymás számára ismeretlen mentorok és mentoráltak között. A mentorok önkéntes alapon történő bevonása szintén nagy kihívásnak bizonyult, legalábbis néhány ifempower partnerországban. Ezért a mentorprogramok valódi erőnyeit csak néhány esetben lehetett kiaknázni, amikor a mentorok és a mentoráltak között partneri, bizalmon alapuló kapcsolat jött létre. Ugyanakkor ahol létre jött egy zökkenőmentesen működő mentor-mentorált kapcsolat, a részt vevő hallgatók azt állították, hogy a mentorálás egyedi és kimagasló előnyt jelentett számukra saját üzleti ötleteik, inspirációjuk és motivációjuk kialakításában.

5. A 2019-től működtetett vállalkozástámogató pontok gyakorló vállalkozók és mentorok segítségével nyújtottak tanácsokat egyetemi hallgatóknak számára vállalkozásindítással és működtetéssel kapcsolatban. Ez kihívásokkal teli kezdeményezés volt, mert egy ilyen szolgáltatás szokatlan az ebben kevésbé tapasztalt egyetemeken, míg a vállalkozásfejlesztési ügynökségek számára problémás az egyetemi hallgatók elérése. A világjárvány miatt a tanácsadást online kellett megvalósítani, ahol kihívást jelentett a bizalmon alapuló párbeszéd kialakítása a tanácsadók és egyetemi hallgatók, mint potenciális vállalkozók között.

A kihívások ott voltak legnagyobbak, ahol a partnerek a vállalkozástámogatási tevékenységek erősen versengő piacaira léptek be. Azok a partnerek bizonyultak sikeresebbnek, amelyek a résztvevő egyetemek és vállalkozásfejlesztési ügynökségek közötti meglévő, zökkenőmentes együttműködésre tudtak építeni. A csoportos konzultációk módszere egy intuitív módon kidolgozott, de sikeres gyakorlat volt arra, hogy a hallgatóknak számára biztonságos teret teremtsenek üzleti ötleteik nyílt megosztásához.

A nehézségek ellenére a kezdeményezés hasznosnak tekinthető. A fiatal nők értékelték a lehetőségét vállalkozói elképzeléseik megosztására és továbbfejlesztésére. Egyes vállalkozásfejlesztési ügynökségek az ifempower projekt nyomán tervezik, hogy kiterjesztik tevékenységüket a fiatal nőkre, mint potenciális vállalkozókra.

6. Az ifempower projekt fontos és innovatív eleme volt az oktatási célú, szabad hozzáférésű online eszköztár létrehozása. Az online eszköztár interaktív tartalmat kínál a potenciális női vállalkozók számára vállalkozói pályafutásuk három szakaszában: az üzleti tervezés szakaszban, az üzletfejlesztési szakaszban és az üzleti tevékenység fenntarthatósági szakaszában. Az eszköztár az ifempower projekt átfogó szemléletét tükrözi: a vállalkozói készségek és ismeretek ötvözése a nemek közötti esélyegyenlőséget figyelembe vevő szemlélettel, interaktív gyakorlatorientált tanulás révén.

Bár az eszköztár gazdag, a korábbi ifempower intellektuális outputokra épülő tartalommal rendelkezik, és az ifempower projektpartnerek mind a hét nyelven elérhető, a projektidőszak végére a valós potenciáljához képest kihasználatlanabb maradt. A projekt kommunikációs és disszeminációs eredményei viszont figyelemre méltó eredményeket mutatnak, különösen a közösségi média csatornák (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube és LinkedIn) használata révén. A disszeminációs eredmények ígéretes alapot biztosítanak a projekt jövőbeli felhasználásához és fenntarthatóságához.

7. Összességében megerősítést nyert a társadalmi nemekre érzékeny vállalkozói tanulmányok integratív elképzelése és a női hallgatók, mint potenciális vállalkozók specifikus kihívásaira fókuszáló szemlélet. A résztvevők nagyra értékelték a gyakorlatorientált, a felsőoktatást és a vállalkozói világot szorosan összekapcsoló oktatási módszereket. A projekt legjelentősebb

eredménye az újszerű tananyag volt, amelyről bebizonyosodott, hogy kisebb módosításokkal más intézményi és társadalmi keretek között is alkalmazható. A világjárvány körülményei és a kényszerű online átállás komoly nehézségeket okoztak a mentorprogramok és a vállalkozói támogatási pontok működésében, de amikor zökkenőmentes mentor-mentorált együttműködés alakult ki, a motivált mentoráltak kivételes és inspiráló lehetőségként élték meg a programot.

Javasoljuk az ifempower projekt kulcsfontosságú sikertényezőinek - mint például a nemek közötti egyenlőség szempontú megközelítés, az esettanulmányok használata és a gyakorlatias vállalkozói szemlélet - széles körű alkalmazását a felsőoktatásban. Az egyetemeknek és a vállalkozástámogató szervezeteknek ajánlott erős helyi és országos hálózatokat kialakítani és fenntartani szakemberekből és potenciális vállalkozókból, ahol személyes kapcsolatokat lehet kialakítani, és amelyek szükség esetén virtuálisan is tudnak működni. A szakpolitikai döntéshozóknak támogatnia kellene az érintettek együttműködését, valamint a nemek közötti egyenlőségi szempontok beépítését a tanulmányi programokba és a vállalkozói támogató szolgáltatásokba.

1. Bevezetés: fő célok és az értékelés módszere

Az ifempower projekt zárótanulmányának (8. intellektuális output, a továbbiakban: IO8) célja a projekt legfontosabb tanulságainak összegzése. Az IO8 értékeli az ifempower főbb projekttevékenységeinek eredményeit: a tanterv és tananyag kidolgozását és tesztelését; az online téli és tavaszi egyetemek formájában megvalósult intenzív tanulmányi programokat; a mentorprogramot; a női vállalkozástámogató pontok működését és az online eszköztárat. A zárótanulmány a projekt fő érintettjeinek (hallgatók, tanárok és üzleti partnerek) visszajelzései alapján jó gyakorlatokat is azonosít. Ezen túlmenően ez az intellektuális output a főbb projekttevékenységekhez kapcsolódó szakpolitikai ajánlásokat is megfogalmaz annak érdekében, hogy az ifempower projekt eredményei más intézmények és országok kontextusában is alkalmazhatóak legyenek.

Az értékelés tartalmi alapját ebben a zárótanulmányban a Pályázati Anyag (a továbbiakban: PA) határozza meg: a legfontosabb forrásai az ifempower valamely projektelemének megvalósításában részt vevő hallgatóktól, tanároktól, mentoroktól, mentoráltaktól és más érintettektől gyűjtött visszajelzések. A célcsoportot az érdekeltek szélesebb köre alkotja: egyetemek és más felsőoktatási intézmények, a vállalkozói tanulmányokba potenciálisan bevont egyetemi oktatók és hallgatók, vállalkozástámogató szervezetek, a vállalkozók mentorálásában részt vevő állami és magánügynökségek és üzleti partnerek, a vállalkozói fejlődéssel foglalkozó kutatók, valamint a felsőoktatás és a vállalkozói fejlődés területével foglalkozó nemzeti és uniós szintű politikaalkotók. Az ifempower sajátos megközelítése a társadalmi nemek perspektívája volt: a női hallgatókra mint a mentorálásban részt vevő potenciális női vállalkozókra, illetve az ő specifikus lehetőségeikre és kihívásaikra fókuszált. A nemek közötti egyenlőség szempontjának hangsúlyos figyelembevétele általában is releváns szakpolitikai megállapításokat tesz lehetővé a felsőoktatásban és a vállalkozói tevékenység támogatásában dolgozó szakemberek és döntéshozók (nem kizárólag a női szereplők) számára.

A zárótanulmány összegző értékeléséhez szükséges információkat a korábbi intellektuális outputok, valamint az oktatók, a hallgatók és más érintettek visszajelzései biztosították. Ezenkívül a meglévő visszajelzések alapos felülvizsgálatát követően kisszámú félig strukturált interjút készítettünk néhány projekttevékenységgel kapcsolatban. Ezek az interjúk fontosak voltak néhány olyan projektelem esetében, ahol a pandémiás kontextus különleges nehézségeket okozott (pl. a mentorálási és vállalkozástámogató pontok működése online környezetben), és további alapanyagot szolgáltattak a zárótanulmány elkészítéséhez.

A zárótanulmány előzetes eredményeit az ifempower projekt záró rendezvényén (*Final Multiplier Event*, 2021. július 12.) ismertettük. A zárótanulmány ezen változata tükrözi a részt vevő érintettek és partnerek észrevételeit és javaslatait, amelyek alapján néhány kiegészítést és változtatást tettünk.

2. Tanterv és oktatási anyagok

Az ifempowerben részt vevő partnerek 2019 és 2021 között kidolgoztak és teszteltek egy kétféléves kurzust a női vállalkozói tevékenységről. A tantervet és a tananyagokat négy felsőoktatási intézményben, a Bifröst Egyetemen, a Budapesti Corvinus Egyetemen (BCE), a kolozsvári Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen (Sapientia) és a bécsi Sigmund Freud Egyetemen (SFU) alkalmazták. Ez a fejezet értékelést ad a tanterv minőségével és alkalmazásával, a kurzusok tananyagával, a tanulási eredményekkel és az oktatási módszerekkel kapcsolatos tapasztalatokról – hallgatói és oktatói visszajelzések alapján, továbbá ajánlásokat fogalmaz meg a tanterv és az oktatási anyagok továbbfejlesztéséhez. A COVID-19 járvány miatt kialakult sajátos helyzetben az eredetileg hagyományos, offline oktatásra kidolgozott, rendszeres és személyes találkozókon alapuló kurzusokat online formában kellett megtartani.

Háromféle adatforrást használtunk a tanterv és a tananyagok értékeléséhez:

1. Az oktatók írásbeli visszajelzései a kurzus oktatása során szerzett tapasztalataikról.
2. A kurzust oktató egyetemi tanárok / vendégoktatók kérdőíves felmérése. Összesen tíz oktató töltötte ki a kérdőívet.
3. A hallgatók kérdőíves értékelése a kurzusokról (a partneregyetemek hallgatói kurzusvéleményezési rendszerein keresztül), kiegészítve az oktatók által gyűjtött szóbeli visszajelzésekkel.

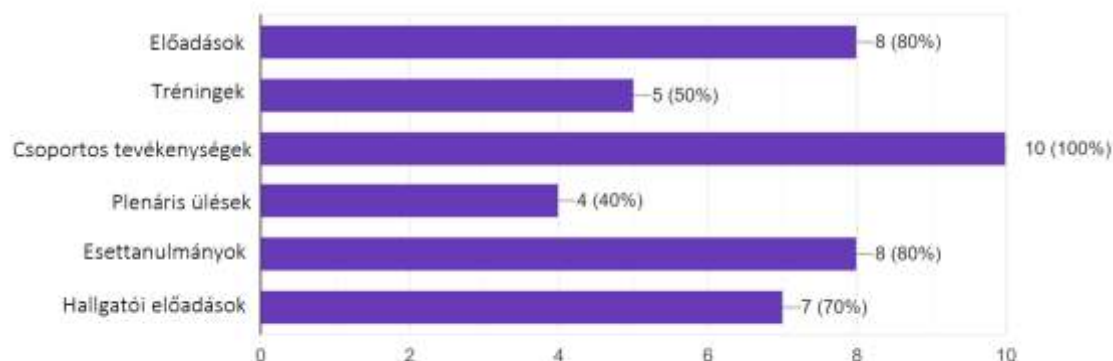
2.1. Oktatók értékelései

A tanterv és a tananyagok értékelése összességében azt tükrözi, hogy az oktatók szerint a tanulási célok, a tartalom, az eszközök, módszerek, források, illetve az egyéb oktatási anyagok megfelelőek és hasznosak voltak. Az oktatók többsége egyetértett azzal, hogy az „A 21. századi vállalkozó nő - Vállalkozás létrehozása és indítása nőként” című kurzus lehetőséget biztosított a női hallgatóknak arra, hogy a sikeres vállalkozáshoz szükséges tudásukat és kompetenciáikat fejlesszék, beleértve a vállalkozói gondolkodásmód, a problémamegoldás és a kritikai gondolkodás képességeit.

Több oktatók is kiemelte visszajelzésében, hogy a kurzus „jól strukturált, átgondolt, tananyaga jól használható”. A válaszadók többsége szerint a tananyag alkalmas arra, hogy fejlessze a hallgatók kritikai gondolkodását a női vállalkozók kihívásaival és lehetőségeivel kapcsolatban. Két specifikus hatást emeltek ki, rámutatva, hogy az egyetemek máris hasznát vették a tanterv és a tananyag kidolgozásának és bevezetésének: (1) a partneregyetemek magas minőségű tananyaghoz jutottak, amelyet hosszú távon alkalmazhatnak, és (2) a gyakorlatias módszertan lehetővé teszi, hogy az alkalmazás során az egyetemek továbbfejlesszék kapcsolati hálójukat a helyi üzleti szféra érintettjeivel.

A felmérésben részt vevő oktatók arról számoltak be, hogy aktívan használták a tananyag keretében biztosított eszközök, források és segédanyagok többségét. A többször említett pozitív jellemzők között szerepelt, hogy a kurzus „interaktív, szórakoztató, bevonja a hallgatókat és fenntartja a figyelmüket”, valamint „interaktív és részvételre ösztönző tanítási módszereket” alkalmaz.

2.1. Az alábbiak közül melyik eszközöket, erőforrásokat, tananyagokat alkalmazta az ön kurzusa?
10 válasz

A legnépszerűbb interaktív és részvételre ösztönző eszközök a csoportos gyakorlatok és az esettanulmányok voltak. Különösen hasznos tanítási eszközöknek bizonyultak azok a gyakorlatorientált tevékenységek, amelyek aktívan bevonták a hallgatókat, együttműködésre, vitára és közös gondolkodásra inspirálva a résztvevőket a vállalkozói ötleteikkel kapcsolatban. Az oktatók azt is nagyra értékelték, hogy a tanterv és a tananyag érdemi tudást biztosított a vállalkozói tevékenység társadalmi nemekkel kapcsolatos vonatkozásairól. Így valós példákat mutathattak be a női vállalkozók világából, vitákat generálva azokról a kihívásokról és nehézségekről, amelyekkel a hallgatók a vállalkozóvá válás útján szembesülhetnek.

A rendelkezésre bocsátott videóanyagokat különösen hasznosnak ítélték, mivel könnyen hozzá lehetett őket igazítani az országspecifikus oktatási kontextushoz, és olyan korábban nem tárgyalt témákat vetettek fel, mint például az anyák vállalkozó szerepben (*mompreneurs*) esetei. Az oktatók arról is beszámoltak, hogy a videóanyagoknak specifikus haszna volt a COVID-19 világjárvány által korlátozott, online tanítási időszakban. Ezenkívül a videóanyagok esettanulmányokat biztosítottak potenciális példaképekről, és így közvetve, de lényegesen hozzájárultak a résztvevők vállalkozói motivációjához.

A felmérésekből az is kiderül, hogy a tananyag, az oktatási eszközök és a kurzusok tartalma több szempontból is hasznos volt az érintettek számára. Először is, az SFU egyik munkatársa kijelentette, hogy a kurzus bevezetése az egyetemen máris kedvező hatással volt annak oktatási profiljára („már a pusztta létezése is jelentős előny az SFU-n”). Másodszor, a legtöbb válasz a tanfolyam sajátos, a vállalkozói tevékenység társadalmi nemekkel kapcsolatos vonatkozásain alapuló megközelítéséből származó előnyöket emelte ki.

Emellett a válaszadók hangsúlyozták, hogy „a női vállalkozók számának növelésére való fókuszálás kifejezetten fontos”, és hogy „a női hallgatók megismerhették a vállalkozói lét társadalmi nemi szempontjait, ami hozzájárul a vállalkozóvá válás útján felmerülő kihívások, nehézségek leküzdésére való felkészülésükhöz”. Az azonosított pozitív jellemzők harmadik csoportját a puha készségek fejlesztése, a tananyag által kínált módszerek és eszközök jelentették. Kiemelték a vállalkozói gondolkodásmód kialakításához kapcsolódó készségeket, mert ezek elengedhetetlenek egy vállalkozás sikeres elindításához.

2.2. Diákok háttere és értékelései

A kurzusokon részt vevő hallgatók változatos háttérrel érkeztek. A Budapesti Corvinus Egyetemen résztvevők vállalkozásfejlesztés mesterszakos hallgatók voltak, akik tanultak korábban közgazdaságtant. Számukra így ismertek voltak az alapvető üzleti fogalmak és modellek. Kevésbé ismerték viszont a vállalkozói tevékenység társadalmi nemi vonatkozásait, és a női vállalkozók helyzetét és lehetőségeit. A Sapientia Egyetemen változatos tanulmányi háttérű, háttértudású és érdeklődésű diákok vették fel a kurzusokat (a szociológia vagy az emberi erőforrások szakok hallgatói például a társadalmi nemi vonatkozásokat ismerték). Az SFU-n részt vevő hallgatók nem rendelkeztek közgazdasági háttértudással, viszont járatosak voltak a társadalmi nemekkel és a munka-magánélet egyensúlyával kapcsolatos kérdésekben.

A BCE hallgatónői kifejezetten értékelték a csoportos gyakorlatokat, az előadói készségek gyakorlását, valamint az ötletelésnek, az ötleteik megvitatásának és a visszajelzéseknek helyet biztosító gyakorlatokat. A kurzus kiváló osztályzatokat kapott (4,63 és 4,82 az érzékelt hasznosságra, valamint 4,84 és 4,62 a „kurzus élvezhetőségére” a két félévben) az egyetem rendszeres hallgatói értékelési folyamatában részt vevő hallgatóktól.

A Sapientianál minden résztvevő nagyon pozitívan értékelte a kurzust. Egy részletes értékelésben a kurzust úgy jellemezték, hogy „nagyon új és újszerű, színes és közvetlen, és még azok számára is hasznos, akik nem tervezik az azonnali vállalkozóvá válást”. A hallgatói visszajelzések hangsúlyozták, hogy a kurzus értékes információkat biztosított egy új vállalkozás indításáról, valamint a vállalkozás működtetésének gyakorlati oldaláról (beleértve az adminisztrációt is). A diákok lehetőséget kaptak arra, hogy mélyebb betekintést nyerjenek a vállalkozások világába, és úgy érezték, hogy a kurzus termékeny módon formálta üzleti ötleteiket. Különösen hasznosnak tartották az üzleti élet női szereplőivel való találkozás lehetőségét, és azt, hogy megismerhették azokat a sajátos kihívásokat, amelyekkel a női vállalkozók szembesülnek a térségben. A Sapientia hallgatói a meghívott vállalkozók előadásait értékelték legjobban, akiktől valós tapasztalatokat, mindennapi történeteket hallhattak sikerekről és kudarcokról egyaránt. Emellett a kurzusnak közösségépítő hatása is volt: mivel a kurzuson különböző szakmai háttérű hallgatók vettek részt, ez lehetőséget adott nekik különböző emberekkel való találkozásra, és a más területekről érkező hallgatók véleményének megismerésére.

Az SFU hallgatóinak visszajelzése alapján a résztvevők kedvezően értékelték mind a vállalkozás indításával kapcsolatos tartalmakat (pl. üzleti terv írása), mind pedig a gyakorlatokat és feladatokat, amelyek segítettek őket abban, hogy magabiztosabbak legyenek és legyőzzék félelmeiket a saját vállalkozásuk elindításával kapcsolatban. Az SFU hallgatói azt is megemlítették, hogy a kurzus teret és időt biztosított a jövőbeli célok és irányok rendszerezett átgondolására. Véleményük szerint a tanfolyam fontos eredménye volt, hogy jobban tudatosult bennük, milyen sokféle kihívással szembesülhet egy vállalkozó.

2.3. Kihívások és fejlesztendő területek

A tanterv és a tananyagok általános pozitív értékelése mellett néhány kihívást és fejlesztendő területet is azonosíthatunk. A tanterv és a tananyagok alkalmazásának jelentős nehézségei származtak a pandémiás helyzetből. Minden részt vevő egyetemen online térbe került át az oktatás, ezért a kidolgozott tananyagokat is az online kontextushoz kellett igazítani. Az oktatók általános tapasztalata volt, hogy az interaktivitás ösztönzése és elősegítése (pl. csapatmunkára motiválás, minden hallgató bevonása) különösen nehéz online felületen keresztül. Bár ez az online oktatásra való váratlan áttérés általános tapasztalata, az ifempower modul oktatásában különösen fontosnak bizonyult, mivel a tanterv és a tananyagok erősen hagyatkoztak interaktív oktatási módszerekre.

Az oktatók általános javaslata alapján a diákok kompetenciáinak fejlesztését kellene fókuszba állítani. Ide tartoznak a kommunikációs készségek, az önbizalom, az önismeret, a csapatmunkára való képesség, a nyelvi készségek, a versenyszellem, a lehetőségek felismerésének képessége, az üzleti modellek ismerete, a vezetői készségek, az asszertivitás, az üzleti tervezés és a piacelemzés képességei. Mivel ezek a kompetenciák a tanterv és a tananyag központi elemei, a továbbfejlesztés irányai nem azok tartalmában, hanem a gyakorlatba átültetés módszereiben rejlenek. A javaslatok egy másik köre a vállalkozásfejlesztés gyakorlására vonatkozott. Ennek megfelelően további gyakorlatokat lehetne kidolgozni az üzleti tervek kialakításával kapcsolatban.

Több oktató is kiemelte, hogy az ifempower modulok gyakorlatias megközelítése és megszervezése miatt azok a tanmenet folyamatos frissítését igénylik, helyi és országos jó gyakorlatok beépítésével, valamint gyakorló női vállalkozók bevonásával. Az oktatók egyetértettek abban, hogy a helyi és nemzetközi példák és a helyi női vállalkozókról szóló esettanulmányok összedolgozása folytonos munkát igényel. A női vállalkozókkal, mint helyi példaképekkel való személyes találkozási lehetőségek megszervezése ugyanakkor kulcsfontosságú a tanterv sikeres alkalmazása szempontjából.

A hallgatók vegyes háttere további kihívásokat jelenthet a tanterv és az oktatási anyagok alkalmazása során: míg egyes diákok az ifempower modulok megkezdésekor már haladó szintű ismeretekkel rendelkeznek közgazdasági, üzleti vagy társadalmi nemekkel kapcsolatos kérdésekben, másoknak nincsen előképzettsége ezeken a területeken. Bár a tanterv és az oktatási anyagok nem tudják megoldani ezt a problémát, egy intenzív, egyhetes felkészítő kurzus az üzleti alapismeretekről és fogalmakról hasznos megoldás lehetne annak biztosítására, hogy a résztvevők közös üzleti tudásalapról vágjanak neki a képzésnek. Az oktatói visszajelzések ugyanakkor azt is tükrözték, hogy a hallgatók sokfélesége nem kizárólag kihívást jelent, hanem megfelelő képességek kifejlesztése mellett a vállalkozói innováció potenciális forrása is lehet.

Összességében az oktatók és a hallgatók egyaránt úgy látták, hogy a „A 21. századi vállalkozó nő - Vállalkozás létrehozása és indítása nőként” című képzési tanterv és annak tananyagjai megfelelően működtek. Így a további fejlődés lehetőségei nem az ifempower kurzusok tartalmában, hanem azok intelligens alkalmazásában rejlenek. A COVID-19 járvány nyomán kialakult kényszerű online kontextus behatárolta az egyébként jól alkalmazható tanterv gyakorlati átültetését. Az ifempower tanterven és oktatási anyagokon alapuló kurzusok még kedvezőbb értékelését a valós esettanulmányok, a csoportmunka és más interaktív oktatási módszerek további alkalmazása alapozhatná meg.

3. Intenzív tanulmányi programok: online téli és tavaszi egyetemek

“Nagyszerű, inspiráló és támogató volt; és új ismeretekkel is gazdagodtam.”

“A részvétel életre szóló élményt jelentett.”

(a tavaszi egyetemek résztvevői)

A részt vevő egyetemeken a tanulmányi kurzusokat, a mentorprogramot és a vállalkozói támogató pontokat téli és tavaszi egyetemek keretében megvalósult intenzív tanulmányi programok egészítették ki. A programokon az öt egyetemről női hallgatók válogatott köre, félévente tizenkét hallgató vett részt.

Az intenzív tréning tematikus napokból állt. A program résztvevői tréningek és szakmai műhelyek keretei között dolgoztak, majd multiplikátor eseményeken mutatták be üzleti terveiket. A program kapcsolatépítési lehetőséget is biztosított nekik a média képviselőivel, szakértőkkel, üzleti angyalokkal és befektetőkkel. A program erőteljesen koncentrált a vállalkozásindításhoz, az ötletek értékesítéséhez és a befektetők megnyeréséhez szükséges gyakorlati készségekre. A tanulmányi tevékenységnek ugyanakkor a társadalmi- (gender-)specifikus önismeret is fontos eleme volt. Az intenzív program keretében a tervalapú gondolkodás és a társadalmi- specifikus önismereti technikák alkalmazását gyakorló foglalkozásokat is tartottak. Ezek felkészítették a résztvevőket a személyes és társadalmi akadályok felismerésére, és így ebből a szempontból hozzájárultak a vállalkozói gondolkodásmódjuk kiteljesedéséhez is. A program ösztönözte a résztvevőket a digitális média alkalmazására az üzleti tevékenységük során, ezért hangsúlyt fektetett arra, ahogy különböző digitális kommunikációs csatornákon kommunikálhatják üzleti ötleteiket és fejleszthetik kapcsolati hálójukat.

A pandémiás körülmények miatt az eredetileg tervezett hétnapos intenzív programok helyett ötnapos online workshopokat rendeztek a Google Classroom és a ZOOM felületein.

Az intenzív tanulmányi programok értékelése a következő adatgyűjtési módszerek alapján:

1. A diákok visszajelzéseinek összegyűjtése az intenzív oktatási hetek végén;
2. A résztvevők értékelései a tavaszi egyetemekről;
3. Az intenzív hetekkel kapcsolatos tapasztalataikat és véleményeiket megosztó szakértőkkel és érintettekkel készített interjúk releváns részei.

3.1. Az intenzív tanulmányi programok általános értékelése

A hallgatói visszajelzések alapján az intenzív hetek jól épültek fel, a légkör barátságos és nyitott volt, a szakemberek és szakértők pedig végig nagyon támogatók voltak. A hallgatók számára különleges esemény volt, hogy szakértőkkel és női vállalkozókkal tudtak találkozni, kérdezni tőlük, valamint visszajelzéseket kapni. Sokan kiemelték, hogy amikor az egyhetes eseményen való részvétel mellett döntöttek, döntő szempont volt számukra, hogy találkozhassanak valódi vállalkozókkal, akik már elértek valamit, visszajelzést kaphassanak tőlük, és meghallgassák a vállalkozással kapcsolatos történeteiket.

Számos hallgató számára ezek az intenzív hetek jelentették az első lehetőséget arra, hogy vállalkozói eseményeken vegyenek részt. Ugyanakkor egy érintett azt is kiemelte az interjú során,

hogyan ezek az események elsősorban azon hallgatók számára hasznosak, akik az üzleti tervük kidolgozásának kezdő lépéseit teszik meg, és még nincsen üzleti tanulmányi hátterük.

3.2. Az intenzív tanulmányi programok kiemelt sikertényezői

A résztvevők nagyra értékelték azokat az eseményeket, amelyek során csoportos vitákon, csoportmunkában, workshopokon és szimulációs gyakorlatokon vehettek részt. A legnagyobb hasznuk abból származott, hogy csapatban dolgoztak konkrét üzleti terveiken, és visszajelzést kaptak arról, hogyan lehetne azokat továbbfejleszteni. Az üzleti ötletek bemutatására szolgáló (pitching) eseményeket a legértékesebbek között említették, mert ezek egyszerre fejlesztették a személyes kommunikációs képességeiket és biztosítottak kapcsolatépítési lehetőségeket. (tipikus idézetek résztvevőktől: „Nagyon fontos és hasznos volt.” „Jó volt látni hogyan fejlődtek a többiek ötletei a hét során.”) Bár a szervezők számára ezek az események jelentették a legnagyobb kihívást; a résztvevőknek segítettek tisztázni üzleti terveiket, megtanulni, hogyan kommunikálják azokat hatásosan, és lehetőséget biztosítottak arra, hogy jövőbeli vállalkozóként lássák magukat. A diákok számára további kihívást jelentett, hogy idegen nyelven kellett kommunikálniuk és előadniuk az ötleteiket, bár ezt támogató környezetben tehették meg.

A gyakorló vállalkozónőkkel való találkozás fontosságához kapcsolódóan a résztvevők hangsúlyozták, milyen nagyra értékelték ezt a biztonságos közeget, ahol megoszthatták álmaikat és terveiket, félelmeiket és kétségeiket. Hasonlóképpen hasznosnak és inspirálónak ítélték az önismereti foglalkozásokat, amelyek a hallgatók megítélése szerint segítettek nekik önbizalmuk építésében vagy legalábbis annak első lépéseiben. (Egy tipikus idézet erről: „hogya ne féljek, ha valaki kérdez tőlem valamit a vállalkozásommal kapcsolatban”). A foglalkozások ahhoz is hozzájárultak, hogy – ahogya egy résztvevő fogalmazott – „lássam, mik a prioritásaim, és hová akarok eljutni idővel”. Amellett, hogy segítettek megérteni az önismeret szerepét a cégalapításban, a foglalkozások inspirálóak is voltak a hallgatók beszámolóí alapján. Bár gyakran mozdították ki őket a komfortzónájukból, ez nagyon élvezetes is volt.

Az intenzív tanulmányi programok célja egy hasonló érdeklődési körű fiatal nőkből és nagy vállalkozási tapasztalattal rendelkező érintettekből álló, erős nemzetközi hálózat kialakítása volt. A COVID-19 miatti kényszerű online forma kétségtelenül hátráltatta a programok közösségépítő és jövőbeli hálózatosodást megalapozó elemeit. A kiterjedt vállalkozói kapcsolatrendszer kiépítésének fontossága a nehézségek ellenére is tudatosult a résztvevőkben. Számukra határozottan és jelentősegteljesen fogalmazódott meg a szervezők üzenete, hogy nincsenek egyedül, amikor vállalkozás indítását tervezik. A hallgatók azt is inspirálónak találták, hogy meghallgatták más női hallgatók terveit, és új ötletekből meríthettek. Megerősödött bennük az a szándék, hogy egy közösséghez tartozzanak, és hogy együtt dolgozzanak valakivel a vállalkozásuk létrehozásán. („Nagyon közel kerültem néhány emberhez, hihetetlennek tűnik, hogy ilyen nyílt beszélgetések zajlottak az online térben.”). Ezeknek a nemzetközi tanulmányi programoknak fontos hozzáadott értéke volt, hogy a résztvevő hallgatók létrehozták a fiatal potenciális női vállalkozók egy nemzetközi közösségét.

3.3. Kihívások és fejlesztendő területek

Bár az intenzív tanulmányi programok értékelése összességében határozottan pozitív volt, a hallgatók, oktatók és részt vevő érintettek néhány fejlesztésre szoruló területet is azonosítottak. Néhány kritikus visszajelzés a részt vevő hallgatók változatos előképzettségéből eredő kihívásokra vonatkozott, míg mások az intenzív kurzusok online megvalósításának nehézségeire mutattak rá. Az intenzív tanulmányi programok javítására tett javaslatok többsége azonban a közösségépítésre és a kapcsolatépítésre vonatkozik. A résztvevők és a rendezvényeken megjelent szakemberek a következő főbb javaslatokat és ötleteket vetették fel:

1. Az intenzív hét online változata felülvizsgálatra szorul az egyes foglalkozások időtartamát tekintve, mert a hosszabb foglalkozások online környezetben sokkal kevésbé hatékonyak, mint offline környezetben. Szintén elsősorban az online kontextus miatt szorulna felülvizsgálatra a „Lélektani fejlődés és tudatosságfejlesztés” foglalkozás. Néhány résztvevő rendkívül nehéznek találta, hogy mély, őszinte beszélgetéseket folytasson a női vállalkozói lét örömeiről és nehézségeiről online, gyakorlatilag ismeretlen emberekkel. A jövőben ezért a foglalkozás kifejezetten az online felületre átdolgozott változatára lehet szükség.
2. Mind az oktatók, mind a hallgatók érzékelték a résztvevők heterogén háttéréből adódó kihívásokat. Bár a sokszínűség a résztvevők háttértudásában elkerülhetetlen, tudatos erőfeszítéseket kell tenni az ebből eredő kihívások kezelésére. Az alapvető háttértudás közös szintre hozása a tapasztaltabb hallgatók szempontjából is fontos – különben ezek a programok nem lesznek elég vonzóak az üzleti és vállalkozói tanulmányokban jártasabb hallgatók számára.
3. Bár a diáknagykövetek kinevezése és bevonása a további intenzív tanulmányi programokhoz általánosságban is előnyös lehet, a hallgatói heterogenitásból adódó kihívások kezeléséhez különösen hasznos lehet.
4. Egy külön foglalkozás keretében lehetne tárgyalni a vállalkozás közösségi médiacsatornáinak kiépítését - például egy LinkedIn-profil létrehozásával.
5. A résztvevők felvetették az ifempower alumni megalapítását is: a téli és a tavaszi egyetemen részt vevő hallgatók, szakértők, oktatók és szervezők összekapcsolása a hálózatépítés kiindulópontja lehetne - ami különösen fontos a világjárvány és az online oktatás körülményei között.
6. Ezen túlmenően a hallgatók támogatást kaphatnának ahhoz, hogy megismerjék a már kialakult, meglévő hálózatokat, szakmai hubokat, konferenciákat (pl. Women Leadership Forum), és lehetőség szerint be is kapcsolódjanak azokba.

Összességében az oktatók, hallgatók és más részt vevő érintettek egyaránt meglehetősen sikeresnek tartották az ifempower intenzív tanulmányi programokat. Az azonosított kihívások és fejlesztendő területek nem a képzés anyagával kapcsolatosak. Az online kontextus okozott néhány specifikus nehézséget a foglalkozások időtartamával, a személyes interakciók lebonyolításával és különösen a kapcsolatépítési lehetőségekkel kapcsolatban. A részt vevő hallgatók vegyes háttere szintén megoldandó problémákat vetett fel, ugyanakkor a vállalkozói innováció forrása is lehet.

4. Mentorprogram

“Azt gondolom, hogy ez a program tényleg nagyon hasznos. Bátran ajánlom minden egyetemi hallgatónak. Én nagyon örülök, hogy részt vettem benne. Biztos vagyok benne, hogy ez valami újnak a kezdete.”

Az ifempower projekt egyik legnagyobb kihívása volt a mentorprogram felállítása. Mindamellett, a mentorálás kiváló tanulási eszköznek bizonyult ahhoz, hogy a meghatározott oktatási célok elérését gyakorlatorientált módon segítsük elő. Különösen akkor tudott inspiráló lenni a női egyetemi hallgatók számára és tudott valódi változást előidézni az üzleti élet gyakorlati megtapasztalása terén, megerősíteni bennünk a vállalkozásra való hajlandóságot, amikor mentor és mentorált hallgató (mentee) között jól működő és élő kapcsolatot sikerült létrehozni. A pandémiás helyzet ugyanakkor mindkét fél számára megnehezítette az interakciók kialakulását majd fenntartását. Az esetek nagy részében éppen az első, a bizalom kiépítése szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró találkozás csak az online térben tudott megvalósulni az addig ismeretlen felek között. A mentorálási alkalmak nagy része tehát kizárólag az online térben tudott megvalósulni; mindez számottevően megnehezítette egy igazi bizalommal teli légkör kialakulását mentor és a mentorált között.

A mentorprogramokat az ifempower projekt partneregyetemei hozták létre (Bifröst University, BCE, Sapientia és SFU) azzal a céllal, hogy azoknak a női hallgatóknak, akik érdeklődnek a vállalkozás indítása iránt, tapasztalt vállalkozók, oktatók és szakértők tudjanak praktikus és személyes tapasztalatokat átadni személyre szabottan, a hallgatók konkrét vagy még formálódó üzleti terveihez igazodva. A program bevezetése az egyetemeken a mentorok bevonásával, az elérhető mentorok adatbázisának a létrehozásával kezdődött. A hallgatók ezután ebből az adatbázisból választhattak mentort. A mentorálás folyamata 12 alkalmat foglalt magába, alkalmanként maximum másfél órás időtartammal, de a mentorok és a hallgatók az alkalmak gyakoriságát és hosszát a saját igényeikhez és elérhetőségükhöz igazodva szabadon alakíthatták. Az egyetemeknek rendelkezésükre állt egy kézikönyv is (Az ifempower kézikönyve a női vállalkozókat támogató mentorprogramhoz / 4. Intellektuális output), amely útmutatást nyújt a mentorálás módszertanáról, valamint innovatív, a helyi körülményeket is figyelembe vevő megoldásokat kínál a mentorprogram felállítására.

4.1. A pandémiás helyzet és egyéb kihívások a mentorprogramban

A mentorprogram létrehozása minden egyetemen egybeesett a koronavírus járvány felerősödésével, aminek következtében az egyetemi oktatás távoktatásra állt át. A kizárólag online térben működő kommunikáció jelentősen megnehezítette a megfelelő számú mentor és mentorált bevonását. A hallgatók bevonásában továbbá az is egy nehezítő tényező volt, hogy már minden kurzusuk és az egyetemi élettel összefüggő tevékenységünk az online térbe költözött. Ez magyarázhatja azt, hogy jóval több hallgató jelentkezett a mentorprogramba, mint amennyien végül ténylegesen éltek a lehetőséggel.

Az ifempower projektben részt vevő partneregyetemek törekedtek arra, hogy változatos csatornákon ériék el a hallgatókat. Az eredeti terv szerint a mentorprogram azokat a hallgatókat szerette volna elsősorban elérni, akik részt vettek az ifempower modul kurzusain, ez azonban a pandémiás helyzetben, a lezárások következtében, kivitelezhetetlen volt. A hallgatók elérése így

leginkább az egyetemek online közösségi oldalain, online hallgatói fórumokon keresztül történt és nemcsak az ifempower kurzusokon résztvevő hallgatók megszólításával.

Sokáig bizonytalan volt a mentorok bevonása is a programba, ami a meglévő kapcsolati hálótól és lehetőségektől függően nagyon változó megoldásokhoz vezetett. Jellemzően azok a hallgatók jelentkeztek a mentorprogramban való részvételre, akik már rendelkeztek valamiféle üzleti ötlettel vagy egy már meglévő vállalkozással. Ők voltak azok, akik már tudatában voltak a mentorálás fontosságának egy vállalkozás indításakor, és hogy a mentorálás egy hosszú távon megtérülő folyamat, amely kézzelfogható előnyöket nyújt számukra.

Ugyancsak jelentős nehézség volt a mentorok önkéntes alapon való bevonása a programba. Az egyetemek képviselői ezt már jóval a program beindítása előtt felvetették a nemzetközi partnertalálkozókon. Ahogy azt az egyik mentorról készült interjú (BCE) is alátámasztja, a megfelelő számú mentor bevonását a szolgáltatás pénzübeli kompenzálásának hiánya lelassította. Összességében, a mentorprogram egyik fontos tanulságként azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a mentorok bevonásának sikere nagyon változó volt egyetemenként. Németországban például az önkéntes alapú mentorálás része az egyetemi kultúrának, míg más országokban, így például Magyarországon inkább szokatlan, és inkább csak kivételesen fordul elő. Az egyik magyar mentor erre vonatkozóan azt mondta, hogy ő azért tudott önkéntes alapon részt venni a programban, mert csak egy rövid, a projektben meghatározott rövid időre állt rendelkezésre, mint mentor.

Az a tény, hogy a mentorok és a mentoráltak nem tudtak személyesen találkozni, mindenképpen következményekkel járt a köztük lévő kapcsolat kialakulására és a közös munkára. A megkérdezett mentorok többsége még így is, hogy nem tudtak találkozni egyszer sem személyesen, sikeresnek értékelte a munkakapcsolatot és az együttműködést, amely létrejött köztük és a hallgatók között. Az online találkozók azonban egészen más és nehezebb mentorálási folyamatot igényeltek. Nem véletlenül derült ki az, hogy azokat a mentor-mentorált kapcsolatokat értékelték a legsikeresebbek a mentorok és a hallgatók is, ahol személyes találkozó is létrejött a mentorálás folyamatában. A mentorálás tehát az online térben is meg tudott valósulni, de a bizalom kiépítése más, specifikusabb megoldásokat igényelt a mentorok részéről és nagyfokú rugalmasságot mindkét fél részéről.

Összegezve, a mentorprogram fenntarthatóságára vonatkozóan a következő kérdések fogalmazódnak meg: (i) milyen lehetőségei vannak a mentorprogram folytatásának az egyetemeken a projekt lezárulása után, (ii) hogyan lehet a mentorok szolgáltatását finanszírozni, (iii) hogyan lehet a mentorprogramot az egyetemi oktatási rendszerbe illeszteni hosszútávon, és (iv) hogyan lehet a mentorprogram online változatát továbbfejleszteni?

4.2. Jó tapasztalatok és a sikeres megoldások a mentorprogramban

A partner egyetemek beszámolóai alapján, általánosságban elmondható, hogy azok a személyek, akik önkéntes alapon vállaltak mentorálást a projekt keretei között, „már eleve nagyon lelkesek, elkötelezettek voltak időt és energiát nem kímélve”, ahogy azt az egyik egyetemi oktató a Sapientia Egyetemről megfogalmazta. Néhány esetben a mentorálás folyamata hosszabb ideig is eltarthat mint maga a projekt futamideje. Ilyen esetekben, a mentor és a hallgató saját megállapodása alapján, a mentor továbbra is dolgozhat együtt a hallgatóval a projekt lezárultával. A partneregyetemek tapasztalata egyöntetűen alátámasztja, hogy a sikeresen lefolytatott mentorálási folyamat tovább tart, mint ami a projekt időtartamán belül biztosítva volt. Ennek megfelelően, több mentor a későbbiekben is folytatja a munkát és nyújt támogatást a hallgatóknak, továbbra is önkéntes alapon. Továbbá, a mentorok és a hallgatók is egyetértettek abban, hogy ahogy a folytatás is lehetséges az előzetesen meghatározott időkereteken túl, úgy

a mentorálás folyamatából való kilépést is lehetővé kell tenni mindkét fél számára. Végül, a mentorok kiemelték azt is, hogy a projektben való részvétel alatt végig hiányolták, hogy közöttük is létrejöjjön egy élő munkakapcsolat, egy szakmai csoport (nemzeti és nemzetközi szinten is), ahol megoszthatnak releváns tapasztalatokat, hasznos módszereket, illetve esetmegbeszélést tarthatnának. Ily módon a mentoroknak is lehetőségük nyílna arra, hogy saját szakmai tudásukat és készségeiket fejleszthessék.

A mentorálásban részt vett hallgatók visszajelzése alapján, a mentorálás kivételes lehetőséget biztosított számukra, hogy találkozzanak egy tapasztalt vállalkozóval, ahogy az egyik hallgató írta: "elmagyarázott minden kis apró részletet ami egy üzleti terv megírásához szükséges, és minden kérdésemre válaszolt, amely az üzleti terv írása közben felmerült". A BCE hallgatói is hasonló tapasztalatokat osztottak meg a mentorokkal való együttműködésről:

"Az én mentorom nagyon praktikus oldaláról mutatta be az üzleti terv lényegét, miközben sokat segített, hogy az egésznek a lényegét megértsem. Közvetlen beszélgetések, rugalmasság, mindig volt lehetőségem bármit megkérdezni." (A Hallgató)

"Nagyon tetszett a hozzáállása a mentorálás programjához. Ő egy igazán nagyon érdekes és mindig mosolygós személyiség, öröm volt vele dolgozni. A beszélgetéseink mindig nagyon barátságosak voltak. Nagyon rugalmas volt az együttműködés, bármikor tudtam például változtatni a megbeszélte időpontokon. Mindig rugalmasan tudtunk egyeztetni." (B Hallgató)

Ahogy a fenti idézetek is utalnak rá, nem csak a mentorok szakmai háttere, hanem a biztonságos és támogató környezet, illetve a rugalmasság is kiemelten fontos része volt a megfelelő mentorálási folyamatoknak. A BCE hallgatói nagyra értékelték azt is, hogy a mentorálás számos egyedi lehetőséget adott számukra a tanulmányaik során. Különösen nagyra értékelték azt, ahogy a mentorok ösztönözték a vállalkozói terveik megvalósításának irányában tett első lépésekre. Néhány idézet a hallgatóktól, milyen jellegű inspirációkat kaptak a mentorprogram során:

"Nemcsak meghallotta és megértette a problémáimat, hanem át is érezte azokat. Ez a hozzáállás nagyban segített, hogy levetkőzzem az előítéleteimet és máshogy gondolkodjak. Nagyszerű és konstruktív önismereti utat jártam be."

"Megtanultam, hogy ne féljek kipróbálni magamat, ne féljek elérni a céljaimat."

"Ne add fel, küzdj az álmaidért! Áss mélyebbre a saját témában, dolgozz rajta, és hidd el, hogy minden befektetett idő megtérül."

4.3. További fejlesztésre vonatkozó javaslatok

Jelen beszámoló rávilágított arra, hogy a mentorálás jó néhány esetben sikeresen meg tudott valósulni, a pandémiás helyzet okozta nehézségek ellenére is. A program fejlesztése érdekében a következő javaslatokat fogalmazzuk meg:

- Online térben jóval nehezebb megfelelő mentorálási kapcsolatot kialakítani mint személyes találkozók alkalmával, különösen ha a mentor és a mentorált előtte még nem találkozott. Ezért online mentorálás esetén mindenképpen szükséges több időt és energiát fordítani a bizalom kialakítására, amely elengedhetetlen feltétele a mentorálás folyamatának és a biztonságos és támogató környezet kialakításának.
- A mentorok számára is ajánlott képzést biztosítani. A formális képzések mellett helye van egy támogató és mentorálási készségeket is fejlesztő szakmai csoport vagy platform létrehozásának, nemzeti és nemzetközi szinten is.

- A mentorok adatbázisa mellett érdemes egy előzetes találkozót szervezni a mentorok és a mentoráltak egymással való megismertetésére (meet-up) a kiválasztási folyamat elősegítésére, ily módon való megtámogatására.
- A mentorálás további népszerűsítésében kiemelten fontos lehet azoknak az egyedi és személyre szabott lehetőségeknek a bemutatása, amelyeket a projekt során a hallgatók kaptak. Javasoljuk ezeket az eredményeket összegyűjteni és becsatornázni a projekt disszeminációs tevékenységébe (pl. előadás a hallgatók eredményeiről és tapasztalatairól).
- Számos EU tagországban még nem általános az önkéntes alapon folytatott mentorálás. Javasoljuk ezért megoldások kidolgozását, hogyan lehet mentorokat bevonni az egyetemi oktatásba önkéntes alapon, amellyel az elérhető mentorok számát is lehet növelni.
- Mivel az önkéntes mentorálás több uniós országban korántsem magától értetődő, megoldásokat kell keresni a mentorok kompenzálására, a rendelkezésre álló mentorok hiányának leküzdésére.

Összegezve, az ifempower mentorprogram implementálását nagymértékben meghatározta a járványhelyzet a partner egyetemekenél, aminek következtében és előre nem látható módon a mentorálás folyamata átkerült az online térbe, és néhány esetben megoldhatatlan akadályokkal is szembesült. Mindezek ellenére elmondható, hogy a jól működő mentorálási munkakapcsolatokból a hallgatók kimutathatóan jól profitáltak: egyedi, személyre szabott támogatást és inspirációt kaptak a mentoroktól.

5. Vállalkozástámogató pontok

A Női Vállalkozástámogató Pontok (a továbbiakban: vállalkozástámogató pontok) személyes vagy online tanácsadási szolgáltatásokat biztosítanak női egyetemi hallgatók számára vállalkozások indításával és működtetésével kapcsolatban. Információs pontokként segítik a hallgatókat a vállalkozások indításakor és működtetésekor elkerülhetetlenül felmerülő mindennapi kérdésekben, például az önfoglalkoztatási lehetőségekkel, jogszabályokkal, jogi adminisztrációval és eljárás szabályokkal, valamint finanszírozással kapcsolatos információkat nyújtva. A pontok gyakorló vállalkozókkal és az ifempower mentorprogramban részt vevő mentorokkal kötik össze a hallgatókat. Az ifempower projekt partnerei 2019-től alakítottak ki vállalkozástámogató pontokat. Ezek az eredeti tervek szerint személyes tanácsadást nyújtottak volna, viszont a COVID-19 járvány nyomán kialakult helyzet miatt minden partner online konzultációs lehetőségekre kellett, hogy váltson. Egyes partnereknek nem sikerült ilyen körülmények között elérnie a tervezett számú hallgatót. Más partnereknek további idő és erőforrás-ráfordítással, valamint a tanácsadás eszközeinek innovatív alkalmazásával sikerült teljesíteni céljaikat.

5.1. Igénybe vevők elérésének kihívásai a vállalkozástámogató pontokon

A bécsi Sigmund Freud Egyetem (SFU) tapasztalatai szerint a következő okok járultak hozzá a vállalkozástámogató pontjuk iránti érdektelenséghez. Mivel az egyetem 2020 márciusa óta online üzemelt, számos külföldi hallgató döntött úgy, hogy hazájában marad. Emellett a COVID-19 időszakban a hallgatók, mint potenciális női vállalkozók jövedelemkiesést szenvedtek el, ami a vállalkozásindítási terveik elhalasztását okozhatta. Továbbá mind az osztrák állam, mind Bécs városa különösen nagylelkűen támogatja a vállalkozásokat ingyenes tanácsadással, számos inkubátorközponttal és akcelerator programmal. Az SFU hallgatói ezenkívül a közeli Közgazdasági Egyetem Vállalkozási Központjához is fordulhatnak. A hallgatók ismerik ezeket az intézményeket, és megszokott számukra az, hogy a workshopjaikra, online képzéseikre, előadásaikra és a hallgatói vállalkozói hálózatukra támaszkodjanak. Így az SFU új online vállalkozástámogató pontja a pandémiás környezetben leküzdhetetlennek tűnő versenyhátrányokkal nézett szembe.

Két másik partner, a Steinbeis és az SPI kissé eltérő okokról számolt be, amelyek miatt csak kevés diákot értek el. Ezek a partnerintézmények nem egyetemek, és az ifempower projekt széles körű népszerűsítése és a multiplikátor rendezvények szervezése ellenére is nehézségekbe ütköztek az egyetemi hallgatók elérésében. Bár érdemi kapcsolatokat építettek ki a közeli egyetemekkel, az egyetemek által a hallgatók számára biztosított, már létező vállalkozástámogató programok által támasztott versennyel kellett szembenéznük. A hallgatók elérésének e nehézsége annak ellenére is hangsúlyos volt, hogy a Steinbeis vállalkozástámogató pontot is működtet, amely ingyenes tanácsadási szolgáltatásokat nyújt, és ahol az érdeklődők 72 minősített tanácsadó közül választhatnak. Továbbá a Steinbeis alternatívájaként az egyetemi hallgatók, mint potenciális női vállalkozók átfogó és célirányos támogatást kapnak Baden-Württemberg régió közfinanszírozású programjain keresztül elismert intézményektől.

5.2. Igénybe vevők elérésének sikertényezői a vállalkozástámogató pontokon

Ebben a szakaszban összefoglaljuk azoknak a támogatási pontoknak a tapasztalatait, ahol az érintett szereplők el tudták érni a hallgatókat, és érdemi tanácsadási tevékenységet folytattak. Az

Andalucía Emprene és a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) csapatai részletes jelentéseket nyújtottak be ezzel kapcsolatban, és két további interjút is készült az Andalucía Emprene és a BCE támogatási pontjainak létrehozásában és működtetésében dolgozó szakértőkkel.

Az Andalucía Emprene szakemberei azt tapasztalták, hogy nem okozott számukra különösebb nehézséget a támogató pont létrehozása az ifempower projekt keretében, mivel már nagy tapasztalattal rendelkeztek az ilyen jellegű szolgáltatások nyújtásában. A projekt ráadásul további motivációt jelentett a csapatuk számára: „a projektben való részvétel kiváló lehetőség volt a szervezetnek”, és a támogatási pont létrehozása hozzájárult az ifempower fő céljainak sikeres teljesítéséhez. Ebből a szempontból a projekt számos példát szolgáltatott a potenciális női vállalkozók sajátos igényeivel kapcsolatos tudás bővítéséhez. Így az Andalucía Emprene elsajátíthatta a fiatal nők vállalkozói készségeinek fejlesztése során alkalmazandó specifikus módszereket, és a projekt befejeztével a szervezet jobban fel tud lépni a női vállalkozók támogatásának területén. Ahogy az interjúalany rámutatott: „az Andalucía Emprene-nél van egy ConEllas nevű, a női vállalkozásokra szakosodott, kiemelkedően teljesítő csapatunk. Az Ifempower segített nekik hozzáférni olyan erőforrásokhoz, amelyek segítségével jobban tudják támogatni a női vállalkozókat.” A szervezet számára jelentős előrelépés, hogy a projektben való részvétellel az Andalucía Emprene megerősíthette pozícióját a vállalkozói tevékenységek területén működő más szereplők között országos és nemzetközi szinten is, miközben a jelenlegi projektpartnerek egy részével már új projektek elindítását tervezi.

A Budapesti Corvinus Egyetemen a távoktatás miatt nem tudott a tervezett módon elindulni a vállalkozástámogató pont. A tanácsadás mellett minden promóciós tevékenységet is online felületekre kellett költöztetni. A BCE a többi egyetemi partnerhez hasonlóan nehézségekkel szembesült a hallgatók elérésében, mivel azok fizikailag nem voltak jelen az egyetemen. Ilyen nehezített körülmények között a BCE csapata kénytelen volt új tervet készíteni, és új eszközöket találni a diákok eléréséhez. Eredetileg a csapat a CUBator nevű, egy korábbi kezdeményezés keretében létrehozott vállalkozói információs pontot kívánta bővíteni. A világjárvány miatt a BCE csapata végül nem tudott erre a tanácsadó pontra támaszkodni, és az online közösségi média csatornái váltak az egyetemi hallgatók elérésének elsődleges útjává. Végül a nehézségek dacára is sikerült elérni a tervezett hallgatói létszámot, ami azt mutatja, hogy a fiatal potenciális vállalkozónőknek nagy szüksége volt ingyenesen elérhető tanácsadásra.

A BCE csapatának interjúalánya összességében sikeresnek értékelte az ifempower projekt keretében megvalósult online tanácsadási tevékenységet. Ugyanakkor a megkérdezett hangsúlyozta, hogy a tanácsadópontra online környezetben történő kialakítása és működtetése sokkal több munkát (időt és erőfeszítést) igényelt, mint amire eredetileg számítottak. A tanácsadóknak és oktatóknak speciális kompetenciákat kellett elsajátítaniuk vagy fejleszteniük ahhoz, hogy így is tudjanak tanácsokat adni; míg az online tanácsadás újabb, érdemi vállalkozói kihívások felmerüléséhez vezetett. A tanácsadói csapat ezért kénytelen volt új tanácsadási módszereket és technikákat alkalmazni a hallgatókkal, a tanácsadóknak pedig új módszereket és készségeket kellett elsajátítaniuk.

A BCE vállalkozástámogató pont csapattagjának fontos megfigyelése volt, hogy az online konzultációhoz továbbra is szükség van egy biztonságos tér kialakítására a hallgatók számára. Kezdetben e biztonságos tér létrehozása nehéznek bizonyult, mivel a női hallgatók általában kevésbé „bátran” vettek részt az online vitákban. Ahogy az interjúalany mondta: „Nagyon korán rájöttünk, hogy a célcsoportunkat (a vállalkozásindítás iránt érdeklődő nőket) nem tudjuk 'az utcán' elérni. Üzleti vagy cégvezetési tanácsért fordulni bizalmi kérdés. Egy menedzsment tanácsadó (a CUB esetében a szolgáltatást nyújtó egyetemi munkatársak) képes elemzést készíteni, hogy a hallgatóknak megalapozott tanácsokat kapjanak üzleti ötletükről vagy

modelljükről. Bizalom nélkül azonban el sem tudjuk kezdeni a tanácsadás érdemi részét, mert a hallgatók nem fogják megosztani ötleteiket vagy üzleti terveiket egy ismeretlen személlyel.”

Ezek a tapasztalatok rámutatnak arra, hogy a női hallgatóknak specifikus támogatásra volt szükségük az online konzultációkon való részvételhez, szemben az üzleti tervük klasszikus, offline és személyes interakciók keretében történő megbeszélésével. Összefoglalva, a hallgatók és a tanácsadók közötti bizalom kiépítése a digitális térben döntő fontosságú kihívásnak bizonyult. A tanácsadók hatékonyan tudták használni már meglévő hallgatói kapcsolatrendszerüket, így elsősorban a korábbi kurzusokról már ismert hallgatókat érték el (ez azonban korlátozta a részt vevő hallgatók sokszínűségét). Ráadásul az online platformon további erőfeszítéseket kellett tenni annak érdekében, hogy a fiatal potenciális női vállalkozókat a megfelelő irányba tereljük. A BCE vállalkozástámogató pont csapatának néhány tagja nyíltan elismerte, hogy az online átállás kihívásai kifejezetten frusztrálóak voltak számukra.

Az online térben való bizalomépítés jelentette nehézségek leküzdésére a BCE-n egy innovatív ötletet – a csoportos konzultációk lehetőségét – dolgozták ki. Ez a kezdeményezés sikeresnek bizonyult, és a csoportos konzultációk valóban népszerűbbnek bizonyultak, mint az egyéni tanácsadás. Ahogy a BCE vállalkozástámogató pont tagja kifejtette: "A hallgatók csoportos konzultációkat kértek, és az volt a benyomásunk, hogy valóban nyugodtabbak és nyitottabbak voltak, amikor más női hallgatók is részt vettek a beszélgetéseken. Lehetőségük nyílt arra is, hogy tanuljanak egymástól, kölcsönösen kérdéseket feltéve és visszajelzéseket kapva." A csoportos konzultációk ötlete végül döntő szerepet játszott a BCE vállalkozástámogató pont látogatottsági céljának elérésében.

5.3. Fejlesztendő területek

A fenti értékelésben kifejtett vegyes tapasztalatok rámutattak néhány fejlesztendő területre az egyetemeken létrehozott vállalkozástámogató pontok működésében. Egy fontos javaslat a pandémiás környezet sajátos kihívásait tükrözi: továbbképzési lehetőségekre van szükség a tanácsadók számára, hogy az online tanácsadás során alkalmazható új módszereket sajátíthassanak el, és fejleszthessék a szükséges képességeiket. Ennek fő oka az, hogy számos tanácsadó (általában egyetemi oktató) nincsen felkészülve az online üzleti tanácsadói szerepre.

Egy másik ajánlás egy online platform kialakítására és az ifempower projekt befejezése utáni fenntartására, valamint ehhez kapcsolódóan célzott találkozók szervezésére vonatkozik. A tanácsadók itt a projekt során felhalmozott ötletek és jó gyakorlatok megosztásával foglalkoznának. Ezenkívül meggyőző tervet kellene kidolgozni a vállalkozói tevékenységet támogató szolgáltatások egyetemi keretrendszerbe történő integrálására. Végül, az egyetemeken vállalkozástámogató pontjainak fenntarthatósága az egyetemek és a vállalkozástámogató ügynökségek közötti együttműködés zökkenőmentes és gondosan kidolgozott formáját igényli – különösen ott, ahol a vállalkozástámogatói környezet erősen versengő.

5.4. Összegző értékelés

Összegezve, a vállalkozástámogató pontok üzemeltetése az ifempower projekt nehézségekkel teli része volt. Egyrészt egy ilyen jellegű szolgáltatás újszerű és szokatlan ötlet az egyetemeken, ahol korlátozott tapasztalatokkal rendelkeznek a vállalkozói szereplőkkel és ügynökségekkel való együttműködés terén. Másrészt az egyetemi hallgatók elérése különösen nagy kihívást jelentett a vállalkozásfejlesztési ügynökségek számára. Ezenfelül a világjárvány miatt a tanácsadást online környezetben kellett megvalósítani. Ilyen körülmények között különösen nehéznek bizonyult egy biztonságos, bizalmon alapuló párbeszéd kialakítása a tanácsadók és az egyetemi hallgatók, mint potenciális vállalkozók között.

A kihívások feltűnőbbek voltak azon partnerek esetében, amelyek a vállalkozástámogatási tevékenységek erősen versengő piacaira léptek be. Azok a partnerek bizonyultak sikeresebbnek, ahol a résztvevő egyetemek és a vállalkozásfejlesztési ügynökségek között korábban is volt zökkenőmentes együttműködés, és ahol a partnerek az ifempower projektből további konkrét motivációt meríthettek (lásd az Andalucía Emprene de esetét). Emellett a csoportos konzultációk módszere (lásd a Budapesti Corvinus Egyetem esetét) egy intuitív módon kidolgozott, de nagyon sikeres gyakorlat volt, amely hozzájárult ahhoz, hogy a női egyetemi hallgatók számára biztonságos teret teremtsenek üzleti ötleteik nyílt megosztásához.

A fent említett nehézségek ellenére a vállalkozástámogató pontok létrehozása az ifempower projekt jó kezdeményezésének tekinthető. A fiatal nők nagyra értékelték a tanácsadási lehetőséget, ahol külső, szakavatott fülek és szakvélemények segítségével oszthatták meg és fejleszthették tovább lehetséges vállalkozásaikra vonatkozó újszerű ötleteiket. Emellett egyes vállalkozásfejlesztési ügynökségek arra is felhasználhatják az ifempower által teremtett lehetőséget, hogy kiterjesszék tevékenységi körüket a fiatal nőkre mint potenciális vállalkozókra.

6. Online eszköztár és disszemináció

A zárótanulmány e fejezete az ifempower projekt azon két fő elemét értékeli, amelyek a projekt weboldalán keresztül valósultak meg. Az egyik elem a projekt online eszköztára; míg az értékelés másik fele a <https://ifempower.eu/> weboldalon és egyéb felületeken megvalósuló disszeminációs tevékenység eredményeit összegzi.

6.1. Online eszköztár

Az ifempower projekt fontos és innovatív eleme az oktatási célú, szabad hozzáférésű online eszköztár létrehozása volt. Az online eszköztár a potenciális női vállalkozók számára kínál interaktív tartalmat. Az eszköztár elsődleges tartalmi alapanyagát az ifempower keretében kifejlesztett tananyag (3. Intellektuális output) adja, amelyet adaptáltak e-learning célokra és összedolgoztak az ifempower projekt többi eredményével. Az ifempower eredeti elképzelése az volt, hogy az online eszköztár a (személyes interakción alapuló) vállalkozástámogató pontok kiegészítő e-learning segédeszközeként működik.

Az e-learning tananyagok potenciális felhasználói női vállalkozók, akik vállalkozói pályafutásuk különböző szakaszaiban lehetnek: egy kurzus az üzleti tervezési fázisra vonatkozik, a második kurzus az üzletfejlesztési fázist öleli fel, míg a harmadik kurzus célcsoportját azok a vállalkozónők adják, akik már az üzleti fenntarthatósági fázisban vannak. Az online eszköztár kurzusainak tartalma tükrözi az ifempower projekt tágabb perspektíváját: az online kurzusok célja, hogy a gyakorló és potenciális női vállalkozókat interaktív, gyakorlatorientált tanulás révén felvértesse a szükséges vállalkozói készségekkel és ismeretekkel. Az elektronikus tananyagok az ifempower nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő szemléletét is tükrözik: az online eszköztár felkészíti a felhasználókat arra, hogy megbirkózzanak a vállalkozónők sajátos problémáival. Az eszköztár további célja a (potenciális) női vállalkozók digitális készségeinek fejlesztése.

Minden kurzus a következő alapvető összetevőkből áll össze: előadás (anyagok), teszt (amely a tantermi oktatás során is használható), kapcsolódó videók (részben az ifempower projekt tagjai által készített videók, részben máshonnan származó esettanulmányok). Emellett a kurzusok tájékoztatják a felhasználókat az adott témában rendelkezésre álló támogató- és tanácsadó pontokról vagy mentorokról. Emellett az eszköztár maga is kínál bevált jó gyakorlatokat és megoldási javaslatokat a látogatóknak saját problémáik kezelésére. Az eszköztár egyik fő erőssége, hogy valós vállalkozónők eseteit mutatja be annak érdekében, hogy más nőket mint potenciális vállalkozókat motiváljon. Ezenkívül hivatkozásokkal tájékoztatja az érdeklődő felhasználókat a lakóhelyükhöz közeli vállalkozástámogató pontokról.

Az ifempower weboldal fontos jellemzője, hogy az eszköztár összekapcsolja a tananyag használatát az ifempower többi projektanyagával. Így bemutatja a női vállalkozókról szóló tanulmányt, az interjúkat, a felméréseket és a jó vállalkozói gyakorlatok gyűjteményét, a mentorálási kézikönyvet és a női vállalkozói tevékenység támogatásának kézikönyvét is. Az eszköztárat tartalmazó e-learning felület saját webcímmel rendelkezik, és kapcsolódik az ifempower és más partnerek weboldalaihoz.

Az eszköztár hét nyelven (angolul, németül, magyarul, izlandiul, románul, portugálul, spanyolul) érhető el egy szabad hozzáférésű platformon az ifempower projektpartnerek országaiban és azon kívül. Így az online eszköztárat a felhasználók sokkal szélesebb köre használhatja bármely országból, és nem csak azok a hallgatók, akik részt vettek a projekt eseményein, például egyetemi kurzusokon vagy egyhetes intenzív programokon. A partneregyetemeken is igénybe vehetik a tanítás során, például az eszköztárban elérhető tesztek vagy az üzleti szimulátor használatával. A platformot várhatóan új tartalmakkal fogják bővíteni a későbbiekben.

Az online eszköztár központi elérhetősége az ifempower weboldalán található, és más partnerek weboldalain is szerepel, hogy könnyen elérhető legyen. Az eszköztár hozzáférhetőségét tovább javítja a BPI France egyetemekkel való összekapcsolása, valamint a WEGate (The European Gateway for Women's Entrepreneurship) weboldalon való közzététele, ahol az online eszköztár az „e-learning anyagok és eszközök” oldalon szerepel. Az online eszköztárról és annak elérhetőségéről szóló információkat a multiplikátor szervezetek és rendezvények keretei között osztották meg.

2021. augusztus 30-ig 333 látogató tekintette meg az online eszköztárat. A legnagyobb érdeklődés az első tanfolyam (üzleti terv fázis) iránt mutatkozott angolul (64 látogató), magyarul (47 látogató) és spanyolul (31 látogató). Ezek az online eszköztárra vonatkozó adatok nem teljesen felelnek meg a felhasználók elvárt számának, és azt jelzik, hogy az online eszköztár kihasználtsága elmaradt a lehetőségeihez képest. Ezt a világválság körülményei magyarázhatják: mivel a vállalkozástámogató pontok nem üzemeltek teljeskörűen, az eszköztár természetes felhasználói körét jelentő igénybe vevők sem érkeztek a várt számban.

6.2. Disszemináció

Az ifempower projekt kommunikációs és disszeminációs tevékenységei figyelemre méltó eredményeket értek el az ifempower weboldalon keresztül. A projekt a résztvevő partnerek földrajzi hatókörén jóval túlmutató közönséget ért el. Jól szemlélteti ezt a projekt utolsó multiplikátor rendezvényének (2021. július 12.) látogatói összetétele: az online rendezvényen 65 látogató vett részt 17 országból.

A projektidőszak alatt az ifempower weboldalának legtöbb látogatója a projektben részt vevő országokból érkezett. A legnagyobb érdeklődést a spanyol (26%), a magyar (17%) és a portugál (16%) látogatók mutatták az ifempower weboldal iránt, őket követik az osztrák, román, német és izlandi látogatók. A legtöbb látogatót adó országok tízes listáján szerepel még Olaszország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok.

A projektidőszak során folyamatos frissítéseket tettünk közzé a weboldalon, hogy tájékoztassuk az érdeklődőket az ifempower híreiről és eseményeiről. 2021 júniusának végére a honlapon 37 bejegyzés jelent meg a *Hírek és események* rovatban, és 17 bejegyzés az *Inspiráló történetek* rovatban. Amint fentebb említettük, a weboldal az online eszközkészlet révén az ifempower keretében kifejlesztett tanfolyamok tananyagát is terjesztette. Ezenkívül tájékoztatást nyújtott más jelentős eseményekről is, mint például az intenzív tanulmányi hetekről (ifempower téli és tavaszi egyetemekről).

Az ifempower leghatásosabb disszeminációs eszköze a közösségi médiacsatornák használata volt. A Facebook, Twitter, Instagram, YouTube és LinkedIn csatornák jelentős látogatószámot értek el. A projekt meggyőző közösségi médiahasználati mutatóit (pl. a projekt Facebook-oldalát 494-en kedvelték) több projektpartner (különösen az Andalucía Emprene) kiemelkedő Twitteres követőtáborra is erősítette.

Összességében a disszeminációs eredmények ígéretes alapot biztosítanak a projekt jövőbeli felhasználásához és fenntarthatóságához.

7. Következtetések és főbb szakpolitikai ajánlások

7.1. Következtetések

Az ifempower zárótanulmányának eredményeit az érintettek számos csoportja tudja hasznosítani: a vállalkozói tanulmányokban potenciálisan részt vevő egyetemi oktatók és hallgatók, vállalkozástámogató szervezetek, a vállalkozók mentorálásában részt vevő állami és magánszervezetek és üzleti partnerek, a vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó kutatók, valamint a felsőoktatás és a vállalkozásfejlesztés területén aktív nemzeti és uniós szintű szakpolitika-alkotók.

A projekt összességében értékes intellektuális eredményeket hozott. Megerősítést nyert a társadalmi nemekre érzékeny vállalkozói tanulmányok integratív elképzelése és a hallgatónők mint potenciális vállalkozók specifikus kihívásaira fókuszáló szemlélet. A résztvevők nagyra értékelték a gyakorlatorientált, a felsőoktatást és a vállalkozói világot szorosan összekapcsoló oktatási módszereket.

Bizonyos szempontból azonban az ifempower projekt nem tudta megvalósítani a benne rejlő lehetőségeket. Ennek egyetlen fő oka volt: a világvárvány okozta körülmények sokféle nyomást gyakoroltak a projektpartnerekre. Az eredetileg személyes interakciókra tervezett projekttevékenységek mindegyikét online környezetben kellett megvalósítani. Ennek megfelelően a projekt eredményeit is az online körülményekhez kellett igazítani. A világvárvány miatt a projekt több eseménye is későbbre tolódott. Az intenzív tanulmányi programok esetében például a nyári és a téli egyetemek helyébe téli és a tavaszi egyetemek léptek. A projektpartnerek mégis elég sikeresen át tudták ültetni az oktatási tevékenységüket online környezetbe. A kidolgozott Erasmus+ tanterv és a tananyag elég rugalmasnak bizonyult ahhoz, hogy különböző típusú egyetemeken is alkalmazható legyen. Az intenzív tanulmányi programokkal kapcsolatos visszajelzések szerint a felhasznált anyagok és az alkalmazott módszerek megfelelőek voltak a téli és a tavaszi egyetemeken. A projekt egyik legjelentősebb eredménye az oktatási tevékenységek területén mutatkozott: az újonnan kidolgozott tananyagokról bebizonyosodott, hogy kisebb módosításokkal más intézményi és társadalmi keretek között is alkalmazhatók.

A részt vevő partnerek több nehézséget tapasztaltak a mentorprogramokkal és a vállalkozástámogató pontokkal kapcsolatban. Ezek a projekttevékenységek is csak online formában működhettek, és a mentorálás és a vállalkozói tanácsadás esetében a korábbi offline személyes interakciók hiánya akadályozó tényező lehetett. A bizalomépítés kulcsfontosságú a mentorálás kezdeti szakaszában, és ebben a tekintetben a személyes fizikai találkozások hatása nem reprodukálható online találkozókon. Amikor azonban zökkenőmentes mentor-mentorált együttműködés alakult ki, a motivált mentoráltak kivételes és inspiráló lehetőségként élték meg a programot. A vállalkozástámogató pontokkal kapcsolatos tapasztalatok is azt mutatják, hogy a női hallgatóknak specifikus támogatásra volt szükségük az online konzultációkon való részvételhez, szemben a hagyományos offline személyes interakciók során történő üzleti terv megosztással. A bizalomépítés hatékony eszközeként bizonyult a csoportos konzultáció (az egyéni vállalkozástámogató találkozók helyett).

Bár az ifempower-projekt disszeminációs tevékenységei - elsősorban a közösségi média csatornáin keresztül - az érintettek szélesebb körét tudták elérni, a projektidőszak végéig az online eszköztár kihasználtsága elmaradt a valódi lehetőségeihez képest. A disszeminációs eredmények ezzel együtt is ígéretes alapot biztosítanak a projekt jövőbeli felhasználásához és fenntarthatóságához. Az ifempower általános értékelése szerint a projekt értékes eredményeket ért el - a COVID-19 világvárvány okozta rendkívüli nehézségek ellenére.

7.2. Szakpolitikai ajánlások

Az ifempower projekt eredményei alapján a következő szakpolitikai ajánlásokat fogalmazzuk meg:

Oktatáspolitikai ajánlások

a) egyetemek és képzési központok számára

- Az ifempower tanterv esettanulmányokon alapuló eszközeinek és módszereinek sikere bebizonyította, hogy ezek széles körben alkalmazhatóak és hasznosak lehetnek az (üzleti) felsőoktatásban. Javasoljuk a vállalkozói esettanulmányok (beleértve az audiovizuális anyagok) széles körű alkalmazását.
- Az ifempower oktatási programok legsikeresebb elemei közé tartozott az üzleti ötletek és üzleti tervek kidolgozására és bemutatására fókuszáló gyakorlatias megközelítés. Javasoljuk, hogy az ifempower tanterv vagy egy, a helyi körülményekhez igazított alternatíva átvételével ezek bizonyos elemeit illesszék be minden olyan felsőoktatási programba, amelynek lehetséges vállalkozói vonatkozásai vannak.

b) női vállalkozókat támogató ügynökségek számára

- Az egyetemi hallgatók, mint potenciális vállalkozók, elérése nehézséget okozhat a felsőoktatáson kívüli ügynökségek számára. Javasoljuk, hogy a felsőoktatási intézmények és a támogató ügynökségek alakítsanak ki hosszú távú partnerségeket, közös képzési és konzultációs szolgáltatásokkal, rendezvényekkel.
- Az ifempower tanterv társadalmi nemekhez kapcsolódó önismereti és társadalmi tudatossági elemeinek sikere rávilágít e szempontok fontosságára a (potenciális) női vállalkozók támogatásában. Az ügynökségeknek törekedniük kellene arra, hogy ezeket a szempontokat beépítsék tevékenységeikbe, akár a helyi egyetemekkel való partnerségek, akár az ifempower tanterv egyes részeinek alkalmazása révén.

c) közpolitikai döntéshozók számára helyi, regionális, országos, és európai szinten

- Bár a személyes kapcsolatokon alapuló tanácsadás és mentorálás tűnnek a leghatékonyabb eszközöknek a fiatalok bevezetésére a vállalkozói világba, ezeket erősen korlátozhatja a helyi vállalkozók elérhetősége. Mivel az egyetemek nem feltétlenül rendelkeznek a gyakorló szakembereket bevonásához szükséges forrásokkal, a közpolitikai döntéshozók pozitív ösztönzők biztosításával segíthetnek a mentorprogramoknak, több vállalkozót motiválva a tudásmegosztásra.

Vállalkozástámogató szakpolitikai ajánlások

a) egyetemek és képzési központok számára

- Erősen ajánlott csoportos konzultációs foglalkozásokat tartani a leendő vállalkozónők számára, mivel ez jelentős eredményeket produkált néhány ifempower partnernél. A csoportos foglalkozások különösen hasznosak lehetnek a személytelenebb, online konzultációkból adódó problémák megoldásában.
- A potenciális mentorok (gyakorló szakemberek) bevonása a tanításba elősegítheti a személyes kapcsolatok és a bizalom kialakulását a leendő mentorok és a mentoráltak között, ami a mentorálás kulcsfontosságú sikertényezőjének bizonyult. Azokban az országokban, ahol a pro bono mentorálás nem megszokott, ezt a részvételt megfelelő javadalmazás mellett formalizálni kell.

b) női vállalkozókat támogató ügynökségek számára

- A vállalkozástámogató pontok és mentorprogramok által tapasztalt kihívások, amelyeket a COVID-19 járvány okozott, rávilágítanak a vállalkozástámogatási ökoszisztéma technikai sérülékenységére. Javasolt képzési programokat bevezetni a mentorok és tanácsadók számára, amelyek felvértezik őket szerepük online betöltéséhez szükséges készségekkel, felkészülve az esetleges jövőbeli korlátozásokra.
- A közösségi tanulás megalapozásával ajánlott csökkenteni az új mentorálási és tanácsadói készségek és módszerek elsajátításának és alkalmazásának költségeit. Ehhez szükség lenne egy hosszú távú (virtuális és akár személyes) platform közös fenntartására a vállalkozástámogatási tevékenységekben részt vevők számára, ahol felvethetik a problémákat és megoszthatják egymással tapasztalataikat.

c) közpolitikai döntéshozók számára helyi, regionális, országos, és európai szinten

- A kormányzati intézmények megszervezhetnék vagy támogathatnák a leendő mentorok és mentoráltak regionális vagy helyi szintű találkozóit. Ezeknek az eseményeknek ösztönözniük kellene a nem az üzleti/társadalmi elitből érkező személyek részvételét. Ez nemcsak a nemek közötti egyenlőséghez, hanem az ötletek magasabb szintű versenyéhez is hozzájárulna.

Nemek közötti egyenlőségre vonatkozó szakpolitikai ajánlások

a) egyetemek és képzési központok számára

- Az egyetemeknek javasolt arra törekedniük, hogy a női vállalkozók példáit beépítsék a tanterveikbe, még a nem kifejezetten társadalmi nemi kérdésekkel foglalkozó kurzusok esetében is. Bár az ifempower projekt női hallgatókra összpontosított, bármilyen nemű diák számára normálisnak kellene lennie, hogy ismerjen - és akár példaképnek is tekinthessen - női vállalkozókat.

b) női vállalkozókat támogató ügynökségek számára

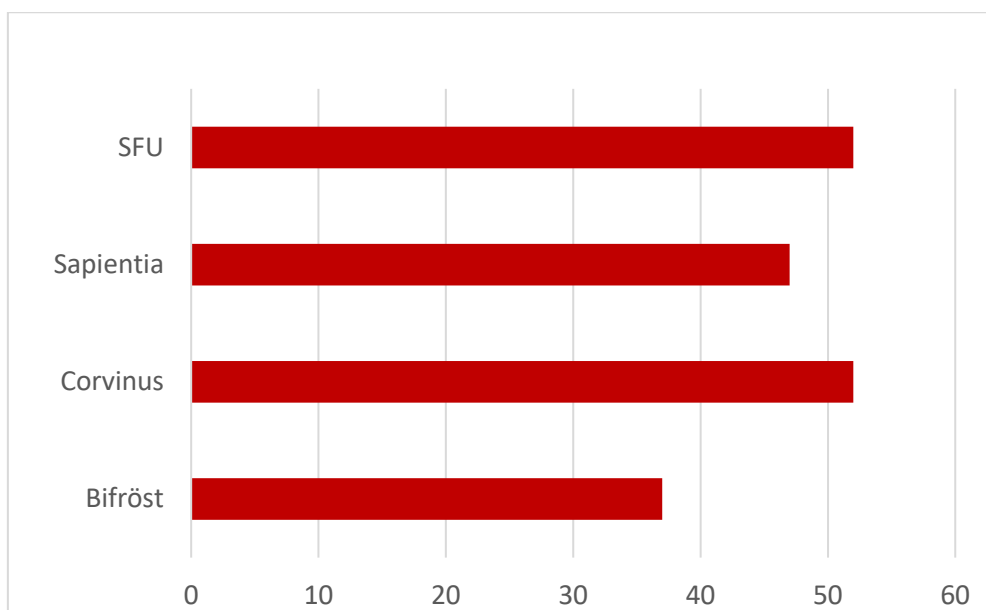
- A mentor és a mentorált, illetve a tanácsadó és a tanácsért folyamodók közötti bizalmon alapuló személyes kapcsolat kulcsfontosságú a szolgáltatások sikeréhez. Az ifempowerben részt vevő potenciális fiatal női vállalkozók gyakran fontosnak tartották, hogy olyan mentorokkal alakítsanak ki kapcsolatot, akik hasonlóak hozzájuk, és megértik a nehézségeiket. Ezért ajánlott, hogy az ügynökségek képzett női tanácsadókat és mentorokat alkalmazzanak, ha sikeresen el akarják érni a potenciális női vállalkozókat.

c) közpolitikai döntéshozók számára helyi, regionális, országos, és európai szinten

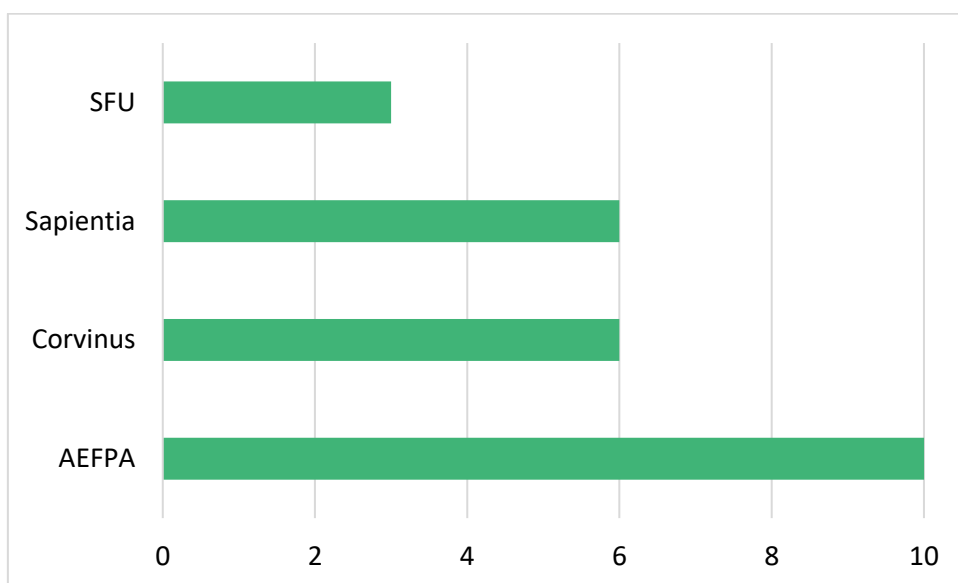
- Az ifempower tanterv oktatóinak és szervezőinek tapasztalatai rávilágítanak arra a folytonos munkára, amely a helyi vállalkozónők felkutatásához és szerepmódként, mentorként és tanácsadóként való bevonásához szükséges (különösen ott, ahol nagy a nemek közötti egyenlőtlenség a vállalkozói szférában). Bár ez a munka valószínűleg jelentős pozitív hatással van a nemek közötti egyenlőségre, a felsőoktatási intézményekben és a vállalkozástámogató szervezetekben nem feltétlenül értékeli ennek megfelelően. A szakpolitikai döntéshozatal valamennyi szintjén érdemes ösztönzőket bevezetni a női vállalkozási szempontoknak a felsőoktatásba és a vállalkozást támogató szolgáltatásokba való beépítésére.

8. Mellékletek

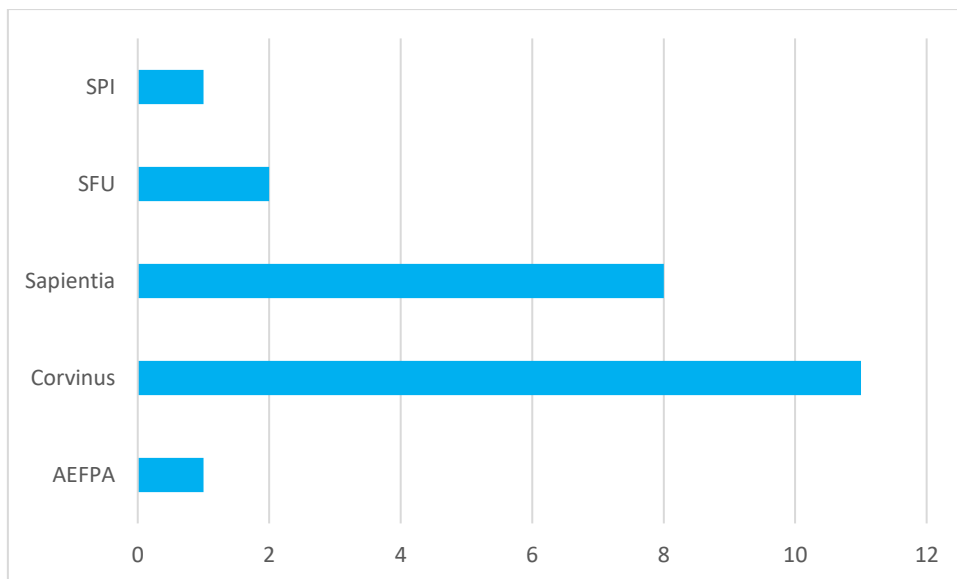
1. melléklet: Az ifempower-kurzusokon résztvevő hallgatók száma 2020-ban

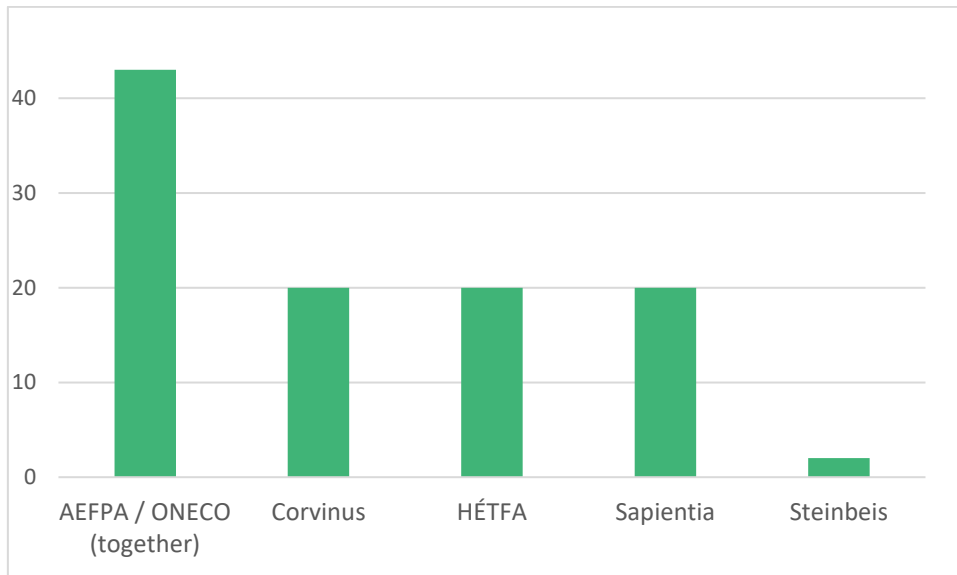
2. melléklet: Az ifempower téli és tavaszi egyetemeken résztvevő hallgatók száma

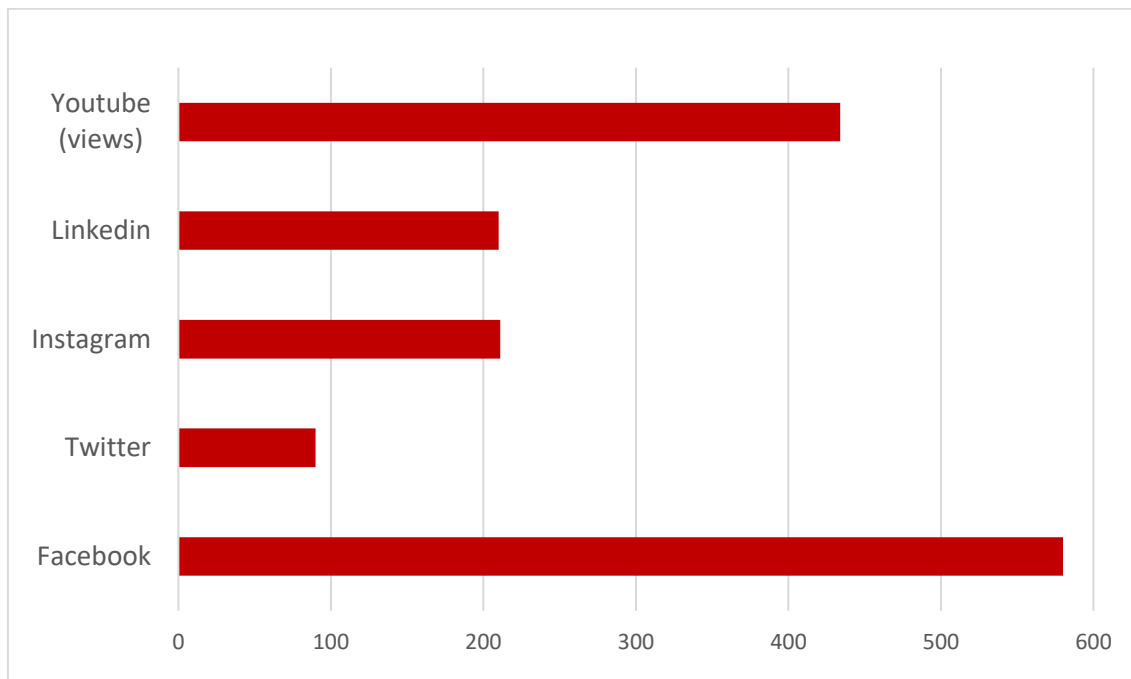
3. melléklet: A mentorprogramban résztvevő sikeres mentorok és vállalkozók száma

4. melléklet: A vállalkozástámogató pontok látogatóinak száma

5. melléklet: Az ifempower-projekt követőinek száma a közösségi médiában a projekt-időszakban

Kapcsolattartási adatok

Szakmai felelős és fő kapcsolattartó személy:

Bartha Attila, Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi docens, a Közgazdálkodás és Közpolitika szak szakfelelőse, attila.bartha@uni-corvinus.hu

ifempower

ifempower

